

Euroopan unioni
Euroopan aluekehitysrahasto

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Hämeen liitto
Regional Council of Häme

HAMK
HÄMEEN AMMATTIKORKEAKOULU
HÄME UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

HAUSJÄRVI

Päätarina: Tiedon jyviä

Sirja Untamontytär Säisä löydettiin metsästä harhailemasta pirkkalaisten metsästysretken jälkeen. Pian talossa, jonka suojiin nuori tyttö otettiin, havaittiin, että tyttö osasi käyttää majavanhaustaa taitavasti lääkkeenä. Tyttö osasi myös myydä haustaa tarvitsijalle hyvällä hinnalla. Hän rikastutti vaatimatonta torppaa, jonka suojiin hänet oli otettu ja vastasi hyvällä hyväntekijöilleen.

Vähitellen Sirja kasvoi aikuiseksi, piti osan taidoistaan vain omana tietonaan, vaikka menikin naimisiin talon vanhimman pojan kanssa. Hän kehittyi kuuluisaksi tietäjäksi ja taitajaksi, ja talo vaurastui hänen ansiostaan.

Sirjalla oli monta taitoa käsissään. Hän osasi myös leipoa leipää, jota parempaa kulkijat eivät koskaan olleet saaneet. Hän opetti leivän teon vain tyttäriilleen ja vannotti paljastamaan salaisuuden vain omille tyttäriilleen.

Sirjalla oli tiedon jyvä, joka vaikutti pitkälle tulevaisuuteen...

Salpausselkä: Näillä sijoilla kulki kivikauden ihminen

Paljon, paljon ennen Sirjan aikaa, kun maan peittänyt jää alkoi sulaa, syntyi kolmas Salpausselkä. Jää suli niin hitaasti, ettei sitä ihmissilmän olisi voinut havaita, välillä sulaminen pysähtyi sadoiksi vuosiksi. Mutta kun jää lopulta oli poissa, olivat Salpausselät syntyneet upeine pohjoispuolen jyrkkine seinämineen, korkeine mäkinen ja jo silloin luotiin pohja Sirja Untamontytär Säisänkin työlle.

Sulaessaan jää jätti Salpausselän eteläpuolelle paksun, ravinteikkaan savikerroksen. Se mahdollisti tulevaisuudessa hyvät viljamaat, hyvät laidunmaat.

Mutta ennen hämäläiskylien syntyä, ennen viljelysmaiden ja laitumien raivausta asui näillä sijoilla jo kivikauden ihminen. Hänkin jätti jälkensä ja merkkinsä asuinsijoistaan löydettäväksi, hänkin kertoi jo osan tarinaansa. Vuosisatojen saatossa rakensivat hämäläiset sitten kylänsä, raivasivat tilansa ja heidän tarinastaan me näemme vielä paljon merkkejä ympärillämme.

Alfred Kordelinin muistomerkki: Tyytyväinen mies

Alfred Kordelin seisoi pellonpientareella ja katseli, miten hyvinvoiva karja laidunsi vihreällä niityllä. Tyytyväisyys ailahti hänen rinnassaan, sellainen syvä tyytyväisyys. Aikaa ja voimiakin se oli vienyt, mutta nyt tuntui siltä, että niin tilanhoitaja, rengit kuin karjakotkin ymmärsivät häntä ja karjanpito alkoi tuottaa mukavasti.

Maatalousneuvos. Olivat sellaista arvoa hänelle ehdottaneet. Mikäs siinä, olihan hän työtä tehnyt ja liekö jo Suomen suurin yksityinen maanomistaja, Kordelin makusteli mielessään.

Euroopan unioni
Euroopan aluekehitysrahasto

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Hämeen liitto
Regional Council of Häme

HAMK
HÄMEEN AMMATTIKORKEAKOULU
HÄME UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Kordelin ei ollut niin ylellisyyksistä perustanut, kartanotkin hankkinut, jotta pääsi karjataloutta niissä kunnolla kehittämään. Mutta nyt hän oli alkanut haaveilla, josko olisi kesäasunto mukava jossain meren rannalla. Lainehtisi vesi välillä näköpiirissä, ei vilja ja niityt, ei heinäseipäät, vaan vaahtopäät avarassa maisemassa.

Mutta on se vaan kaunista, kun ruis pellossa kasvaa. Paljon siinäkin tietoa tarvitaan, liekö tiedon jyviäkin, että se hyvin kasvaa ja tähkä oikein painaa, kun puimaan aloitetaan, Kordelin myhäili.

Suomen ensimmäinen kansakoulu: Näyttää vanhalta

”Vuonna 1856 perustettiin Suomeen, Hausjärvelle, ensimmäinen kansakoulu. Sen perusti kenraali Johan Munck Erkylän kartanosta. Koulunkäynti oli silloin hyvin erilaista”, kertoi opettaja toisen luokan oppilaille. ”Koulu alkoi mikkelinpäivästä, joka on yleensä syyskuun loppupuolella ja kesti kesäkuun alkuun. Päivä oli pitkä, aamukahdeksasta iltakahdeksaan”, opettaja jatkoi.

”Oliko sitten vielä paljon läksyjä?” Matti kysyi.

”Ei, kaikki tehtävät tehtiin koulussa.”

Opettaja kertoi edelleen, että koulussa sai myös ruuan, se oli useimmiten keittoa. Pitkänmatkalaiset asuivat asuntolassa, kun se valmistui. Ja lukea piti osata ennen kuin kouluun pääsi.

”Hirveän pitkä koulupäivä. 12 tuntia. Meillä on vaan neljä tuntia”, sanoi Matti.

”Hyvin laskettu Matti!” Kehaisi opettaja ja Matti näytti siltä, että häneltähän se sujuu tämä koulunkäynti helposti.

Matti mietti kotiin kävellessään, että hänen pitäisi muistaa kotona kysyä, onkohan hänenkin mummunsa käynyt Suomen ensimmäistä koulua, kun näyttää niin vanhalta.

Päätarina jatkuu:

”Vieläkö Sirjan sukuisia löytyy täältä?” Kysyi kulkija osuessaan Säisän vanhaan taloon Hausjärvellä.

”Eiköhän lie kaikki täällä samasta kantaäidistä”, vastasi vanha nainen tuvan tulisijan vierestä, kiikkustuolista.

Siinä hän istuu kuin Niskavuoren Loviisa, selvästi talon vanha emäntä, ajatteli mies ja laski reppunsa lattialle. Tuvasa tuoksui tuore leipä. Isot kakot oli peitetty leivinliinoilla.

”Saisikohan sitä evästä ostaa, olen metsään menossa, mutta ei sattunut kauppa matkan varrelle, ajattelin täältä kysyä.”

Vanha emäntä kampesi itsensä pystyyn, otti ison vaalean kakon, ja kääräisi sen voipaperin sisään.

”Kyllä kulkija aina leivän saa, sellainen on ollut talon tapa, aina Sirjan ajoista asti. Kaivolta sopii vettä ottaa. Tai navetalta hakea pullo maitoa.”

Mies oli nähnyt pihassa ison, vanhan kivenavetan. Hän kiitteli, täytti pullonsa kaivolla ja käveli metsään.

Mäelle kiivettyään hän kääntyi katsomaan taakseen, vaan eipä ollut näköpiirissä yhtään sellaista taloa, jossa hän oli käynyt. Leipä ja vesipullo kuitenkin repussa.